



Biuletyn

Koła Miłośników Dziejów Grudziądza



Rok III: 2005
Data odczytu: 9.3.2005

Numer 15 (54)
Data wydania: 22.4.2005

Rajmund Kapka

Moje wspomnienia z lat wojennych.

Okres wyzwolenia spod okupacji przeżyłem w Grudziądzu. Kilka wydarzeń z tego okresu, które zapamiętałem, przedstawiłem, dla pamięci, na spotkaniu w KMDG.

I Okres okupacji i działań wojennych w Grudziądzu w 1945 r.

◆
Przy ul. Chełmińskiej, na odcinku pomiędzy ul. Laskowicką i Brzeźną, napadnięto listonosza, po jego wyjściu z poczty. Zabrano mu pieniądze, a część z nich, rozwianych przez wiatr, zbierali przechodnie.

◆
Przy ul. Narutowicza- Chopina, w miejscu gdzie dziś znajduje się hotel Kowalewskiego, spalił się spichrz – magazyn artykułów spożywczych, zbudowany z muru pruskiego

◆
Z Koziego Placu (obecnie osiedle mieszkaniowe przy ul. Chopina i Pruszyńskiego), jako dzieci oglądaliśmy strzelanie z armat 77 mm – przeciwlotniczych i przeciwpancernych. Armaty skierowane były na południe, w kierunku Torunia.

◆
W czasie ostrzeliwania miasta, wezwano mieszkańców do jego opuszczenia. Ewakuacja miała się odbywać przez drewniany most na Wiśle, na zachód. Wydano na kartki zwiększone ilości artykułów spożywczych. Ewakuację przerwało zbombardowanie i spalenie drewnianego mostu. Pozostał tylko most kolejowo-drogowy.

◆
Przed oblężeniem Grudziądza, przejeżdżały przez miasto kolumny wozów konnych z drewnianymi budami. Uciekała nimi ludność cywilna ze wschodu, z terenów wcześniej zajętych przez Armię Radziecką.

◆
W czasie działań wojennych został zestrzelony niemiecki dwukadłubowy samolot obserwacyjny. Spadł na łąkę przy moście, od strony ul. Brzeźnej. Wskoczyli na spadochronach dwaj lotnicy. Jeden z nich uratował się przed mostem, zaś drugiemu zbyt późno otworzył się spadochron i zginął przy samolocie.

◆
W czasie zbliżania się frontu do Grudziądza, w celu stworzenia dodatkowego pasa obronnego przed cytadelą, wysiedlono wszystkich mieszkańców północnej strony obecnej Al. 23 Stycznia, a budynki wysadzono, tworząc wał gruzów.

◆
W zakładzie HV (dawniej POiE) produkowano zbiorniki na paliwo do rakiet V-1 i V-2. Spawali je polscy i rosyjscy robotnicy. Polacy dzielili się śniadaniem z niedożywionymi Rosja-

nami. Rosyjscy spawacze sabotowali prace, wkładając w spoiny resztki elektrod i zalewając je powierzchniowo cienkim spawem. Po wykryciu sabotażu sprawców wzięto wprost ze stanowisk pracy i więcej się nie pojawili.



W dniu 7 lutego 1945 r., w czasie ostrzału artyleryjskiego, przypadkowo trafiony pociskiem, wyleciał w powietrze most kolejowo-drogowy. Było to w czasie wycofywania się na zachód wojsk niemieckich. Zwłoki ludzi i koni wyławiano jeszcze w Nowem, a ponoć nawet w Tczewie.



W czasie oblężenia miasta, nocą, z głośników umieszczonych na samolotach wzywano żołnierzy niemieckich do zaprzestania bezcelowej obrony i poddawania się do niewoli.



W czasie wyzwolania Grudziądza działania wojenne toczyły się już nad Odrą – pod Siekierkami.



Dla usprawnienia komunikacji, w obrębie miasta powybijano w ścianach piwnic przejścia między budynkami. W kilku miejscach wybudowano schrony, np. w koronie wału trybun dawnego stadionu sportowego przy ul. Parkowej (na zapleczu obecnego Powiatowego Urzędu Pracy – stolarnia HEBAN).



II Okres po działaniach wojennych w 1945 r.



W czasie rozbierania trybun ziemnych dawnego stadionu sportowego przy ul. Hallera (dawniej Radzyńska i Warszawska), natrafiono na mogiłę niemieckiego żołnierza. Znalezione przy nim grudziądzką gazetę frontową z początku marca 1945 r.



Poległych żołnierzy niemieckich chowano w zbiorowych mogiłach w opuszczonych okopach, na terenie ogródków przydomowych.



Na ul. Chełmińskiej, przy przejeździe kolejowym, niemiecki snajper znajdujący się na wieży chłodniczej rzeźni zastrzelił wysokiej rangi oficera radzieckiego. Snajpera złapano później, w wyniku obławy wokół rzeźni (p. szkic).



Przy ul. Chopina znajdował się niemiecki magazyn sprzętu wojskowego. W magazynie Rosjanie urządzili obóz jeńców niemieckich. Z obozu wyprowadzano kolumny jeńców w niewiadomym kierunku. Być może wywieziono ich na Sybir.



Odbudowano zniszczone mosty na kanale Trynka w ciągach ulic: Mickiewicz, Kosynierów Gdyńskich (d. Ogrodowa), Sikorskiego (d. Budkiewicza), Armii Krajowej (d. Sobieskiego i Lejtnanta Michajłowa).



W czasie rozbiórki zniszczonego mostu kolejowo-drogowego, zdarzył się tragiczny wypadek, w którym zginęło kilku robotników.

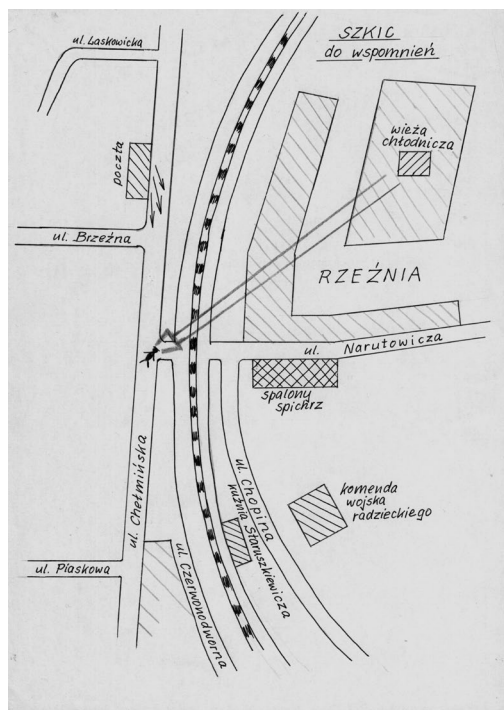


Dla potrzeb budownictwa jednorodzinnego rozpoczęto rozbiórkę grudziądzkiej cytadeli. Rozbijane mury nie rozpadały się w spoinach, lecz pękały cegły. W wyniku rozbiórki zamiast cegieł otrzymano gruz. Rozbiórki zaniechano, ale z cytadeli, mimo wprowadzonej ochrony, wykradziono różne inne materiały i narzędzia.



Dużo budynków administracyjnych i szkół było zniszczonych. W Szkole Budowy Maszyn, uczniowie chodzili po kładkach z desek, położonych nad dziurawymi stropami. Sami też czy-

ścili ściany i szklili okna. Wyposażenie powstających warsztatów szkolnych zwożono na ręcznych wózkach ze zniszczonych fabryk. Materiały potrzebne do prac warsztatowych zabierano z hal dawnego lotniska, a także ze zniszczonych samolotów i samochodów.



Redakcja: Tadeusz Rauchfleisch, KMDG.